

Sağlıklı Bilgiler

Prof. Dr. Gökhan Özyiğit [saglikli.bilgiler@tubitak.gov.tr]

Hacettepe Üniversitesi,
Tıp Fakültesi
Radyasyon Onkolojisi
Anabilim Dalı

Suyuk Öğretisi ve Alternatif Tıp

Geçtiğimiz sayıda kanser tedavisinde kullanılan, modern tıp yöntemleri dışındaki yöntemler ve ürünlerle ilgili bir yazı dizisine başlamıştık. Çok tanrılı dönemlerden kalma bu tedavi yöntemlerinden bazıları anlayabilmek için öncelikle Antik Yunan tıbbına kadar gitmemiz gerek.

Çok tanrılı dönemde yaşayan Hipokrat ve Galenos'un öğretisi ve yöntemlerine bir takım kutsiyetler atfedip bunları dinle bağdaştırmaya çalışmak da hayli ironik. Antik Yunan tıp kuramının merkezi olan suyu öğretisi daha sonra ünlü İslam bilginleri Er-Razi, İbni Sina ve İbn Rüşd tarafınca özümsemiş, zamanlarına göre dönüştürülüp tekrar Batı'ya aktarılmıştır. İşin ilginç yanı bu öğretilerin Avrupa dâhil olmak üzere tüm dünyada 18.-19. yüzyıla kadar tıbbi düşünüş üzerinde etkisini sürdürmesidir. Acı tarafı da çoğunun doğruluğu kalmamış, dahası modası geçmiş çok tanrılı mitolojik öğelere dayalı bu Yunan öğretilerinin bugün Ortadoğu coğrafyasında hâlâ itibar görmesi, dahası bu tür tedavi yöntemlerinden bazılarının kutsal kabul edilmesidir. Hatta bu konuyla ilgili ve "işte gerçek tıp" ve benzeri ifadelerle tanıtılan kitapları kitapçılarda rahatlıkla bulabilirsiniz. İşte bu acı ama bir o kadar da ironik durumu bertaraf etmek için öncelikle eski Yunan'ın suyu öğretilerini anlamamız şarttır. Anatomi ve fizyolojinin bilinmediği o dönemlerde insan vücudunda sistemler temel olarak dört suyu meydana getirdi: Kan, sarı safra, kara safra ve balgam. Bunlar hastalıkların ve sağlık durumunun anlaşılmasını sağlayan temel dinamiklerdi. Suyuğun her biri Yunan doğa felsefesine göre dünyadaki her şeyi meydana getiren dört elementle, yani ateş, hava, su ve toprakla da yakından ilişkiliydi. Öksürürken çıkarılan balgam, ateşli hastalıklarda görülen ishal, zehirlenme sonrası kusma, insan diseksiyonunun yasak olduğu eski Yunan tıbbında böylece açıklanmış oluyordu. Suyuğun esas alan tıp bilgisinde bedensel sıvılar üzerinden yorum yapıldığından anatomi bilgisine ihtiyaç duyulmuyordu. Bununla beraber her bir suyuğun bir organla eşleştirilmişti: Balgam-beyin, kan-kalp, sarı safra-karaciğer ve kara safra-dalak. Eğer Hipokrat 19. yüzyılı yaşasa, Avrupa'da hastalara uygulanan çoğu tıbbi müdahalenin -kan alma, emetik (kusturma), katartik (bağırsakları boşaltarak temizle-

Yassı şişe
Metropolitan müzesi

me) başta olmak üzere- suyu öğretisine dayanan yöntemler olduğunu görse herhalde çok da şaşırmazdı. Örneğin 1800'lü yıllarda Avrupa'da enflamasyon yani yangı için standart tedavi kan almaktı, bu işi için de sülük tercih edilirdi. Ortaçağ Avrupasında akıl hastaları içlerine şeytan girmiş yaratıklar olarak nitelendirilip akıl almaz işkencelere tabi tutulurken, Kayseri'de Gevher Nesibe Şifahanesi'nde akıl hastaları müzikle, su sesi ile tedavi edilmeye çalışılıyordu. Bu yeri gezmeyenler varsa mutlaka ilk fırsatta gezi planlarına almalı. Günümüzde ise aynı Anadolu'da bazı cahil çevrelerin dini kullanarak bu tür hastalar için Ortaçağ Avrupasında kilisenin kullandıklarına benzer yöntemlere başvurması, sanırım en çok Gevher Nesibe Hatun'un kemiklerini sızlatıyordu.

Köpek Balığı Kıkırdağı

Köpek balığı kıkırdağı da yaklaşık 30 yıldır üzerinde çalışılan bir moleküldür. Sadece kanser tedavisinde değil osteoporoz, ülseratif kolit, akne, hemoroid, sedef hastalığı, artrit gibi durumlarda da kullanılır. Köpek balığı kıkırdağı ile hazırlanmış preparatlar besin takviyesi olarak satılmaktadır Klinik çalışmaların çoğunda kanserli hastalarda etkin olduğu gösterilememiştir. Bulantı, kusma, ateş, kabızlık, hipotansiyon, kan şekeri düzeyinin artışı gibi yan etkileri olmasının yanı sıra bir hastada da hepatit gelişmiştir. Özetle elimizdeki bilimsel veriler doğrultusunda köpek balığı kıkırdağının da, kontrollü bilimsel çalışmalar dışında, kanser hastalarında ilaç niyetine kullanılması tavsiye edilmemektedir.

Yüksek Doz Vitamin C Tedavisi

1970'li yıllardan beri kanserde yüksek doz C vitamini tedavisinin etkisi inceleniyor. Diğer bir deyişle, bu yarım yüzyıldır üzerinde çalışmalar yapılan bir konu. Deneysel hayvan modellerinde etkinliği gösterildi. Ancak klinikte yaşam kalitesini yükseltmek de dahil olmak üzere kanser tedavisinde etkin olmadığına dair 1979'da ve 1985'te önemli iki klinik çalışma yayımlandı. Bununla beraber yakın zamanda yapılan bazı çalışmalarda kanser tedavisine bağlı yan etkilerin azaltılmasında etkin olabileceğine dair yeni bilimsel veriler elde edilmiş olsa da, yüksek doz C vitamininin bağırsak kanserlerinde ve tehlikeli bir deri kanseri türünde (malign melanom) bırakın etkin olmayı yan etkilerin çok ciddi miktarda artmasına, hastalığın daha hızlı ilerlemesine yol açtığı ve antikanser etkisinin olmadığı gösterildi. Yüksek doz C vitamini ile ilgili klinik çalışmalar hâlâ sürüyor. Bu tedavi özellikle böbrek yetmezliği olan hastalarda, glukoz-6-fosfat dehidrojenaz enzim eksikliği olanlarda ve hemokromatozisli hastalarda kesinlikle kullanılmamalıdır. Ayrıca kanser tedavisinde kullanılan bortezomib adlı akıllı molekülün etkinliği azalttığı, benzer şekilde başka birçok kanser ilacının da etkinliğini artırdığı veya azalttığı biliniyor. Özetle yaklaşık yarım yüzyıldır üzerinde çalışılan bu molekülün, standart kanser tedavisinde bir yeri olmadığı ve diğer kanser ilaçları ile de ciddi etkileşimlere girdiği için kanser hastalarının tedavisinde kullanılması elimizdeki veriler doğrultusunda önermiyoruz.

Kaynaklar

Bynum, W., *Tip Tarihi*, Dost Kitabevi, 2014.

<https://www.cancer.gov/publications/pdq/information-summaries/cam>

Creagan, E. T., Moertel, C. G., O'Fallon, J. R. ve ark., "Failure of high-dose vitamin C (ascorbic acid) therapy to benefit patients with advanced cancer. A controlled trial", *New England Journal of Medicine*, Cilt 301, Sayı 13, s. 687-690, 1979.

Moertel, C. G., Fleming, T. R., Creagan, E. T. ve ark., "High-dose vitamin C versus placebo in the treatment of patients with advanced cancer who have had no prior chemotherapy. A randomized double-blind comparison", *New England Journal of Medicine*, Cilt 312, Sayı 3, s. 137-141, 1985.

Loprinzi, C. L., Levitt, R., Barton, D. L. ve ark., "Evaluation of shark cartilage in patients with advanced cancer: a North Central Cancer Treatment Group trial", *Cancer*, Cilt 104, Sayı 1, s. 176-182, 2005.